

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Novam ephemeriden, cui titulus „Fejérmegyei Napló” a vobis institudam ad cat olicarum partium: proposita promovenda, id equidem probamus libenter (Az általalok katolikusok törekvéseinek előmozdítására „Fejérmegyei Napló” cím alatt létesített új lapot mi örömmel helyeseljük XIII. Leó pápa Zichy Nándor grófhhoz, 1895. március 6-án.)

Előfizetési árak:
1 évre 12 kor., 2 évre 6 kor., 4 évre 3 kor.
Egyes szám ára 10 fill.

Felelős szerkesztő:
BILKEI FERENC.

Megjelenik: kedden, csütörtökön és szombaton este.
Szerkesztőség és kiadó-hivatal: Szent-István-tér 1.
Egyes számok kaphatók: a dohánytözsdekben.

Fondorkodók célja.

Azok, akik mindenüket veszítették, mikor a nemzeti kormány a törvénytelen-ség másfél esztendei orgiája után végre a kezébe vehette a hatalmat, szüntelen táplálják a hazugság hírforrásait és terjesztik a valótlan híreket a függetlenségi párt belső életéről, helyzetéről, teendőjéről és jövőjéről. Akik mindent elkövettek annak idején, hogy az a párt végleg megsemmisüljön, akik kifejezetten arra a feladatra vállalkoztak, hogy kipszítják ebből az országból a negyvennyolcas politikát, azok ma krokodil-könnyeket hullatnak és siratják a veszendő függetlenségi pártot.

Nevetséges jajveszékeltük a józan többséget nem tévesztette meg. Könnyen észrevehette mindenki, mi a célja ezeknek a támadásoknak. Elvégre az a sajtó, amelyet köztudomás szerint közpénzből tartott el a régi rendszer, nem arrogálhatja magának azt a jogot, hogy tárgyalagos bírónak fogadja el őt a közvélemény egy olyan perben, amelynek eldöntésétől függ az ő existenciája is. Ha bukik a mai rend, ők jönnek vissza és hogy bukjen, elvégre elég fontos cél azoknak, akik ebből a bukásból akarnak élni, mint a hogy éltek is eladdig, amíg a törvénytelen uralom eltartotta őket.

E tudatos rosszindulattal rendezett handa-banda megtévesztett nemzetiesen érző politikusok közül is nem egyet. Sokat nem, de nap-nap után elvárhatjuk egyes egyéniségek duzzogását és így valóban lehetetlen volna eltagadni, hogy a számitással inscenált támadásnak volt némi sikere. Azonban néhány fa még nem erdő és akik a függetlenségi pártnak a zugoldásáról, az elégedetlenségről küldik hamis híreiket, azok minden egyébtől eltérően már azért sem mondanak igazat, mert hisz a függetlenségi pártból ezidőszertig alig néhány ember jár a tájékára és így joga lehet kérdezni, hogy tulajdonképpen honnan veszik a hírszerzők a pártnak — az együtt nem lévő pártnak — állítólagos elégedetlenségéről szóló híreket.

De tegyük fel, hogy vannak elégedetlenek. Hogy vannak néhányan, akik nincsenek megelégedve a helyzettel, akiket megtévesztett a bukott rendszer éhes híveinek üvöltése és akik most tényleg hiszik, hogy az ország lelkiismerete szólal meg azokban a hangokban, amelyek az elmaradt konc után ordítanak. Szóljunk ezekhez a megtévesztett és megtévedt emberekhez és keressük az ő állítólagos elégedetlenségük okát.

Elégedetlenségre akkor van ok, ha valami, amit jogosan vártunk, elmaradt. Ha valaki, akiben bízunk, megcsalt bennünket. Ha azt amit kilátásba helyeztek nekünk, nem kapjuk meg, vagyha reményeinkben, más egyéb tekintetben csalódtunk. Kérdezzük már most az ország józau közvéleményét: elmarad-e a nemzeti kormány néhány hónapi uralma alatt olyasvalami, amit az ország joggal várhatott? Elmaradt-e az, aminek teljesedése határozottan meg volt ígérve? Megtévésztették-e olvasóvalunk, amiről kezdetűl fogva nem volt szó? És általában nem foly-e le eddig minden a legszigorubb betartással mindannak, amit a kormány hivatalba lépésekor az országnak kilátásba helyezett? Semmi, egyáltalán semmi sem történt, ami bárkit is felbosszantana ama vád hangoztatására, hogy a kormány nem tartotta be a programot, amelynek teljesítésére vállalkozott. Hogy más valamit tesz, mint amit vállalt programja és kötelezettsége alapján teljesítenie kell. Miért volna az ország elégedetlen? Miben csalódtott volna, miben tévesztették meg?

A kormány határozott, fix programm alapján vállalta a hatalmat. A programot az ország itélete ala bocsátotta és az ország tulnyomó többséggel hozott verdiktje helyeselte ezt a programot. Meg volt mondva egészen világosan, hogy két évi átmeneti kormányzás következik, hogy a két év alatt a kormány mit fog valósítani és a munkáját micsoda eszközökkel akarja elérni. Ismerte ezeket a feltételeket az egész ország és minden szavazó, aki a koalíció jelöltjét támogatta szavazatával, nemcsak helyeselte a programot, hanem a kormányt egyenesen kötelezte arra, hogy a választók szavazatából alakult nemzeti itélet szavaihoz és rendelkezéseikhez szigoruan ragaszkodjék. A választások óta egyéb nem történt, mint hogy a kormány likvidálta kötelezettségét és készült jövendő feladatának teljesítésére.

Árulásról, hitehagyásról, beugratásról csak azok beszélhetnek, akik nem az igazságot, hanem önön érdekeit szolgálják, mikor a közvéleményben bizalmatlanságot akarnak ébreszteni a függetlenségi párt iránt. A függetlenségi párt nem ül fel azoknak a hamis beszédeknek és az ország jól felfogott érdekében csak is azon az uton halad, amelyen vezére jelenleg bölcsen vezetik.

Kérelem a székesfehérvári egyházmegye főtiszt. Papságához!

Halász Ferenc, kulturminiszteri tanácsos a Budapesti Hirlapban — annyi egyházi férfiú „kedvencében” — f. hó 22-én a következőket írja: „Mig 10 év előtt mindössze 1500 állami tanítónk volt és az állami népoktatás költsége alig haladta meg a két millió koronát, addig ma már 5500 állami tanító működik és az állami népoktatás költsége megközelíti a 10 millió koronát.”

A mily büszkeséget talál ezekben a leközölt statisztikai adatokban maga a miniszteri tanácsos ur, ép oly arcuicsapás az nekünk, ép oly szomorú, szegyetlenjes bizonyítéka az viszont a mi lanyhaságunknak és közönyösségünknek. Az én arcomat legalább mindanyiszor aláfutja a szegyen pirja, valahányszor egy újabb állami iskola felállításáról hallok, vagy olvasok. Mert hisz szomorú valóság, hogy ezen elállamosított iskolák legnagyobb része eddig a miénk volt! Tőlünk vették el, mi veszítettük el, sőt — többet mondok — mi adtuk, mi kináltuk azokat önkényr az államnak, hisz egyetlen egy kath. iskola sem államosítható el felsőbb jóváhagyás — illetve beleegyezés nélkül!

Hova jutunk, ha ez így halad tovább is?! Elveszítjük lábaink alól a legbiztosabb talajt, a mélyen eddig dolgozhattunk Istenért, hazáért! Év-ről-évre szűkebbre szorul működésünk tere! Vezérek volnánk s hova-tovább nem lesz hadseregünk! Olbe tett kezekkel engedjük letépni a kath. iskolát, ezt a viruló szépségű szüzet édes anyjának, az egyháznak kebeléről; s miért? Hogy meggyalázzák! S ha valaki eddig tán pesszimizmusnak hirdette volna ezt a felfogást, ugy a napokban Budapesten megtartott tanítói gyűlés felnyithatta mindnyájunk szemét, hol az egyik állami tanító már azt kívánta: „hívjuk fel a magyarországi szervezett munkásságot arra, hogy az iskolák államosítása érdekében akciót indítsanak!” Ime, ennyire jutottunk már, hogy Magyarország tanítóinak egy része szabad szerelemre kíván lépni az országfelforgató, vállaltalan és hazatlan szocialistákkal! S mi még mindig nem hisszük el, hogy „hora est iam nos de summo surgere!”

Valóban itt az utolsó óra, amikor gátat kell vetni az államosító törekvéseknek minden áron. Megismételtem: „Mindén áron!” Ha pénz kell, hát adjuk oda — Dudek szerint — utolsó kabátunkat is! Ha egészségbé, ha népszerűségbe kerül, ne sajnáljuk azt se; áldozzuk fel magunkat, agítaljunk, küzdjünk a kat. iskolák érdekében! Ne féljünk tőle, ha mindjárt „összeférhetetlen” embereknek tartanak is bennünket egyesek, hisz az isteni Mestert plane „láztó”-nak mondoták! Szóval tegyünk meg mindent, hogy a további elállamosításoknak utját vágassuk.

Mai lapunk 4 oldal.

00000493

Eltekintve egyes nemzetiségi vidékektől, hol a gyermek már szinte az anya-tejjel szívja magába a hazának és a haza nyelvének gyömlötét, ahol tehát magyar nemzeti szempontból mintegy szükség van az állami iskolára, egy kis buzgósággal, egy kis komoly munkával a legtöbb helyen még meg lehetne menteni iskoláink kath. jellegét, ha t. i. megszüntetnénk az államosítás okait. Es melyek azok? Egyrészt az anyagi eszközök hiánya, helyesebben a teher-viseléstől való szabadulni vágyás, másrészt a jó akarat hiánya a legtöbbnyire félrevezetett néphez, de legfőképp a kellő tudás, tapintat és az iskola-ügyekben való jártasság hiánya a vezetőkben. Cessante causa, cessat effectus!

Ha az anyagi eszközök hiányzanak, úgy teremtsük meg azokat, ha kell hát áldozatok árán is! Ne forgácsoljuk szét erőinket, ne kapjunk százféle dologba, maradjunk egyénél, s csak ha ezt az egyet már nagygyá, hatalmassá tettük, menjünk ismét egy lépéssel tovább! Ott van a kath. magyar iskola-egyesület Budapesten, itt van a sz. Imre-egyesület Székesfehérváron! Miért ne lehetne Vác püspöke példájára legalább minden megyebeli papot kötelezni arra saltem in cuncta — hogy az egyház szolgálatában szerzett vagyonának egy részét végrendeletileg a hitvallásos iskolának és ne idegeneknek juttassa?! De különben is, ma már elmult az az idő, a mikor az állam minden ígért, sőt — szinte hihetetlen! — mindent meg is adott, csak hogy egy iskolát megkaphasson! Adott tanerőt, adott épületet, adott berendezést, szóval mindent és mindezt ingyen, nem két érte semmit, csak... a jogainkat! Ma már elmult az az idő, midőn az állam a neki fizetett 3%-os iskola-adó fejében palotákat adott nekünk, illetve megengedte, hogy mi azt felépíthessük, kifizethessük, azután... átirathassuk az ő nevére. Ma már itt van az 1904-ik évi 19275. számú vall. és közokt. miniszteri rendelet a mely szerint az iskolák államosítása még anyagilag sem javít a község helyzetén, mert hisz a személyi fizetéseken kívül mindent a községnek kell adni, s ezen felül még „biztosítani azon összeget, melyet a község jelenleg tanító javadalm-

masására fordít.“ Az anyagi eszközök hiánya illetve a tehertől való szabadulni vágyás tehát nem elég ok az államosításhoz.

A második ok a jóakarat hiánya a népben. Ez már nehéz kérdés. Ha valahol, úgy különösen itt van a szükségünk az Isten segítő kegyelmére, hogy felvilágosíthassuk azt a legtöbbnyire félrevezetett népet s bebizonyíthassuk neki azt, hogy az az államiskola nem Panacea, Quisisana, mint azt vele elhittették, sőt ellenkezőleg igen sok veszedelmet rejt méhében. Ma persze ezt még nehezen hiszi el. Hisz az állam oly méltányos, oly nagylelkű! Beereszti a papot az iskolába, — az igaz, hogy csak hetenként kétszer; elküldi növendékeit a templomba — néha; még azt is eltűri, hogy az Údvölgybe Máriát is imádkozzák — néhol; sőt még a Krisztust is megtűri az iskolában — csak nem mindenütt! Mein Liebchen! was willst du noch mehr! És az a jó nép nem veszi észre, hogy mindez csak csalétek, mindez csak efemer, ideiglenes dolog, mely inkább csak az egyes miniszter urak jó kedvetől függ, s csak addig tart, míg maga a nép is több kevesebbe el nem hűdül vallása iránt. Pedig már ez az idő nincs messze. Hisz e vallatlanság bacillusa megtámadta már az eddig oly életerős népet is, s már maga a nép is sok helyütt bizonyos elleneséges indulattal viseltetik nem a saját papja hanem egyáltalán a papokkal szemben, s imé van, hogy itt leütnek, ott kelőnek egy papot, csak azért mert pap, s mint egy élő szemrehányás áll előttük, közzöttük! Itt csak Isten kegyelmé s a legerősebb fegyver, a jó példa segíthet: Exempla trahunt! Azért „imádkozzál és dolgozzál!“

A harmadik ok pedig az államosításra a kellő tudás, tapintat és az iskolaügyekben való jártasság hiánya a vezetőkben. S ez az utolsó ok az, mely engem e sorok megírására szinte ellenállhatatlan erővel készítet. Mert ha valahol, úgy itt állanak az igék: „Elvész a nép, mely tudomány nélkül való!“ Hát ha még a vezetőkben sincs meg a kellő tudomány! De hát edes Istenem! hol is szerezhették volna?! A szemnariumokban, egy óra nem sok, de annyit sem

szentelnek a hitközségi iskolai ügyeknek. Jól mondta a kath. tanítógyűlés egyik illusztris szónoka: „Nálunk igen sokat tanítanak, amire semmi szükség nincs; de sokat nem tanítanak, amire pedig szükség lenne.“ A kath. iskoláknak mintegy született vezére — a pap — tehát kilép az életbe a nélkül, hogy csak betekintést is nyert volna abba a labirintusba, melyet iskola-ügynek neveznek s melyben oly könnyű utat téveszteni.

Mint káplán, legfőleg csak magán kedvtőlésből foglalkozhatik iskola-ügyekkel, hisz nem hozzá tartoznak azok, sőt ennek a kemény diónak a feltörése sokszor még magának a már tapasztalt plebánosnak is erős munkát ad, hogy lehetne tehát azt egy még rendszeren fiatal káplánra bízni? Így történik azután, hogy akárhány plebános tudatában saját — bevallani is restelt — tapasztalatlansága és a hitközségi iskola-ügyek körül való járatlanságának, hiányátan a kellő támogatásnak, szemben egy jól szervezett s eszközeiben éppen nem válogató hadsereggel, dacára összes jóakarátának, kidől, leteszi a fegyvert s megkötí a legcsufosabb békét azzal, hogy feladja összes jogait, szemben a községgel, annyival is inkább, mert — jó órában legyen mondva — hazai törvényeink, érvényben levő rendeleteink ma még elég sok előnyt biztosítanak részünkre, tehát csak ismerni, tanulmányozni kell azokat, hogy szükség esetén azután fel is használhassuk. Tanítsuk tehát azokat és pedig már a szemnariumokban! Emeljünk egy iskola-ügyi tanszéket, mint ez egy év óta már a váci szemnariumban életbe van léptetve, hol dr. Galesek György, a tudós kormányzó maga tanította kispapjait az iskola-ügynek összes ágaira. Ma még csak magánjegyzetektől, melyeket szorgalmas méhecske módjára ő maga gyűjtött egybe, de oly sikerrel, hogy azt a kis füzetet bátran nevezhetem „Rendeletek Tára“-nak, vagy akár Vade Mecum-nak, melyet minden plebánosnak zsebében kellene hordania. De már közel van az idő, mikor ezek az értékes jegyzetek külön könyv alakjában is ki lesznek adva, hogy közkincsé váljanak s így bátran lehetne azt használni tankönyv gyanánt. S ez az, amire nekünk legelső sorban szükség-

A FEJÉRMEGYEI NAPLO TÁRCAJA.

Képek az Új-világból.

Omaha.

Mikor a Cunard-hajónak agyonunt utasa végre New-Yorkban kiköt, föléled életkedve s minden ereje és energiája, érdeklődése és kíváncsisága a szemébe fut össze, hogy úgy nézzen végig azon az új-világon, amint azt az ó-világ feltékenysége kívánja s az új-világ hányavetése sürgeti. Az a szem s az abból szikrázó lélek, úgy látszik, azt mondja: rajta hát, hol az az új-világ?

S íme ahol kiszáll s amerre elször bandukol, ott ugyancsak nem lát új-világot, de nem is őt, hanem ócskát. Omnibuszok és lovasuti kocsiok dúllongnak a rossz kövezeten, akárcsak 22 év előtt Zsolnán és Léván; pálinkashordók gözölgnek, akárcsak a nyitrai parutenak, tócsák és pocsolnyak diszlenek a kivajt utakon, akárcsak a parkányi vásárban egy jó eső után. Ha beljebb megyünk, villamosok zakatolnak a fejünk fölött és körülöttünk s emberek lótnak-futnak s tolongnak bizsnyit után. Vannak eketlenül piszkos városrészek, mint például a Ghettó, hol 3000 zsidó gyűlt egybe New-York kebelébe vagy a négerok lakásai s a raktáraknak vidékei; ilyen városi piszkot nálunk a kontinensen csak Olaszországban látni. Vannak azután igen előkelő, csendes, elegáns városrészek, hol a gazdagok laknak. A benyomas azonban, melyet az ember Amerikának az első városától vesz, mégis csak

az, hogy nem mérközhetik európai városokkal szépség, csiny tekintetében; az a monumentális nagyság hiányzik belőle. A harmincemeletes házak a hiányt ki nem pótolják; házaknak tornyosak, tornyoknak kalitkásak; az ember fél, hogy leszakadnak s tintapocseta marad a helyükön, miután úgy is csupa iroda, bureau, agenzia és comptoir van bennük.

A forgalom óriási a természetes szédületes; pénz számlalhatatlanul sok van; magyar munkásaink Omahában az „American Smelting and Refining Company“ kohóiban naponként 30-40 ezer dollár értékű aranyat olvasztanak ki sok potom-czúston s rezen kívül. Ez a tömördek arany és a magas védvám magas béréket fizetett a munkásoknak; a pénz eloszlik; úgy tolyk és forog az amerikai társadalomban, mint a vér az egészséges testben. Pénzt lehet szerezni mindent, mert az óriási toke óriási ipartelepkeket létesít; nem pihen, mindenféle új befektetéseket eszközöl. Az államok területe is óriási nagy s ember aranylag keves van; tehát a munkas sok pénzt szerez: sokat költhet; új meg új igényeket támaszt; azokat kielégíti; a kielégítésre ismét hányozott munka és betektetés igényeltek s így megy az — nem mondom; a végtelenbe — de legalább is annyira es odáig, ahol a fejlődés távlatait köd borítja s az ember csak sejteni tud, de tudni nem bír!

Mindenesetre Amerika földjén teszi majd a gazdasági fejlődés a szociális új rendnek világa való nagy lépést. Az új világ itt fog kialakulni. Amú most hívnak új-világnak, az inkább a fölfedezések sora s jogcímé révén mondja magát újnak; újnak nevezhető fejletlensége s

kezdetlegessége tekintetéből is, ami az állapotokat illeti; — de új, igazan új világ a szó szoros értelmében majd csak akkor lesz, ha trustok s kartellek s velünk szemben a munkás-miliónok új gazdasági rendet, a munkában s gyümölcsében való osztzkodásnak új nemét léptetik majd életbe. S ez itt fog megtörténni.

Keves embernek van erről öntudata. Először azért, mert még nagyon jól fizetik a munkát s van munka elég; másodsor azért, mert átlag szegény, munkát kereső nép tódul Amerikába, amely nem filozófai, hanem dolgozik és szerez s örül a bérnek, melyről Európában még nem is álmodhatott. De ha a nép elamerikaisodik s elszaporodik s az egyenlőségnek nemcsak örülni fog, hanem azt következetesen keresztül vinni vágyik, akkor ütött igazán az új világnak órája.

Ez újvilág hajnala még nem nagyon pitymallik. Sőt vannak, kik a hajnalhasadásnak semminemű jelét nem látják. Ők csak azt látják, hogy az emberek százezreivel tódulnak ide és hogy nagyon-nagyon sokan igen szívesen felejtik az ő-hazát. A kik itt születnek, azok mind nagy ambícióval beszélnek angolul s megvetik a magyart vagy a tót. A gyermekek mind kis angolok, a szülők pedig szinte szegyenkezve hallgatják gyermekeik angol parolázását s szülő és gyermek alig értik meg egymást. Ugy vagyunk e családokkal, mint a kotlós tyukkal, mely kacsákat költött ki. A tyúk kotkodácsol, a kis kacsák pedig neki iramodnak a tócsának. A tócsa az óceán, az amerikai élet; a gyermekek a kacsák; a kotkodácsoló tyúk a szülő s bizonyos értelemben maga Magyarország.

Itt hiába kotkodácsolunk. Uti bene, ibi

ségünk van. Szükségesebb ez, mint a psychologia, vagy a szociologia, mert: „akié az iskola, azé a jövő!”

Ezért fordulok testvéri szeretettel a székesfehérvári egyházmegye főt. Papságához és kérve kérem őket, különösen a főt. Eperes urakat, foglalkozzanak az általam itt felvett ideával; beszéljünk meg azt minden kerületben a közlegő őszi koronában, s ha méltóak itélik szerény indítványomat és kérelmemet a pártolásra és elfogadásra, egy közös érveléssel kérjük meg kegyelmes Főpásztorunkat, hogy az egyházjog keretében rendelje el a szemináriumban az iskolai- és hitközségi ügyek, törvények, rendeletek, adóügyek stb. tanítását is, és pedig akként, hogy a szemináriumban tudós tanárainak e téren segítségükre siethessenek, sokszor valóban keserves küzdelmek árán szerzett tapasztalataikkal egyes vidéki plebánosok is, hogy a theoria ridegségét a praktikus életnek kétség kívül való érdekességével fűszerezze, s megmutassák, hogy miként fest a theoria az életben: s ha ekként egy úgy elméleti, mint gyakorlati tanulmánnyal felvértezett sereggel megvünk a csatába. akkor nem kell aggodnunk, hogy a győzelem a miénk lesz. Faxit Deus!

Weicher Miklós.

UJDONSÁGOK.

Erzsébet kir. hercegnő gyermekének keresztelője. *Lichtenstein* Alajos herceg uhlanus kapitány feleségének, *Erzsébet Amália* kir. hercegnőnek, a trónörökös hűgának elsőszülött gyermekét a minap keresztelték meg a stajerszági Frauenthalban s a keresztneveket *Ferenc, József* neveket kapta. Az újszülött herceg keresztapja a király lett, aki pompás ajándékokat küldött keresztfitáinak. A királyi hercegnő kis gyermekével november hónapban tér vissza Székesfehérvárra.

Az uhlanus tisztikar vendége. Von Damnitz porosz generalis tegnap délelőtt magyarországi tanulmány útján Székesfehérvárra érkezett, mint az uhlanás tisztikar vendége. A porosz tábornok a délután folyamán megtekintette a mentelep és az uhlanuserződő állományát. A

vendég tiszteletére este nagy vacsora volt az uhlanus kaszárnyában. Von Damnitz ma reggel utazik Székesfehérvárról Kisbérre, ahol szintén az állami mentelepét szemléli meg.

A székesfehérvári iparkiallítás. A kiállítás szervező bizottsága augusztus hó 31-én d. u. 4 órakor *Karl* István gyáros elnökte mellett ülést tartott, mely alkalommal a legközelebbi teendőket képezték a megbeszélés tárgyát.

Nagy örömmel fogadta a bizottság *Rauscher* Béla dv. főfelügyelő, kiállítási elnök jelentését, mely szerint dr. *Prohászka* Ottokár megyéspüspök a kiállítás megnyitása előtt felolvasást tart. Az ünnepély programja is megállapított. E szerint az ünnepély a három helyi daiárda és honvedzenekar bevonásával folyó hó 29-én d. u. 6 órakor tartatik meg, fényponja ezen ünnepélynek természetesen a megyéspüspök felolvasása lesz.

A bizottság a továbbiakban folyamán abban állapodott meg, hogy védnökül dr. *Prohászka* Ottokár megyéspüspököt és *Zichy* Jenő gróf orsz. képviselőt kerli fel. Az elnöki tisztelet *Széchényi* Viktor gróf fouspan tölti be, aki mellett alelnökök *Havranek* József polgarmester és *Szűts* Jenő alispán lesznek. A szervező bizottság továbbra is *Karl* István, *Havranek* Antal és *Rauscher* Béla elnökök vezetése mellett folytatja működését.

Az ülés további folyamán a legújabb s már elkészve érkezett bejelentéseket vizsgálta meg a bizottság s az eddig érkezett bejelentéseket elfogadta a kesedelem dacára is azzal, hogy további bejelentéseknek helyt nem ad.

Alapítvány. Nemes szívéről tett tanúságot dr. *Boros* Antal budapesti ügyvéd a helybeli főgimnázium volt tanítványa. Annak emlékére ugyanis, hogy őt mint szegény tanulót annak idején *Gerlach* Benjamin volt igazgató felkarolta, 1000 koronás alapítványt tett a főgimnáziumban szegényorsú tanulók segélyezésére. Az alapító az alapítvány kamatának odutelését a mindenkori igazgatóra bízta.

Arlejtés. Fejérmegye törvényhatóságának szolga személyzet részére 1907. év szükségendő ruhaneműket, az irudák számára szükséges irodaszereket, világítást és fűtés biztosítására *Szűts* Jenő alispán tegnapelőtti lejárattal arlejtést hirdetett. Az arlejtésre beerkezett aján-

latokat tegnap délelőtt 10 órakor bontották fel a vármegyeház II. emeleti kistermébe, amelyek közül mint legolcsóbb ajánlatok, az alábbiak fogadtattak el. A ruhaszükségletekre *Rosenthal* H. — Az irodaszerekre *Kubik* Lőrinc — A tűzelő anyagra *Bernstein* és *Káldor*. — Végül a világító szerekre *Kovács* Pál ajánlata.

Saját termésű borok elárúsítása. Eddigelé a köztisztviselők, tanítók, lelkészek saját termésű borait nem értékesíthették kismértékben való elárúsítás által. Ha kértek is ilyen engedélyt, mindenkor elutasították. Sérlemes állapot volt ez nagyon, melyen okvetlen változtatni kellett. A Magyar Szőlősgazdák Országos Egyesülete tehát ez ügyben felterjesztéssel élt és kérte a jelenlegi állapotok megszüntetését. A fő- és székvárosi m. kir. pénzügyigazgatóság most értesítette a Magyar Szőlősgazdák Országos Egyesületét, hogy a pénzügyminiszterium legutóbbi leirata értelmében az egyesület felterjesztése értelmében a köztisztviselők, tanítók és lelkészek saját termésű boraiknak kismértékben elárúsítására vonatkozó kérelmei a lehető méltányos elbánásban fognak részesülni.

A szívós szerecsen faj. Ismeretes, hogy a németek dél-afrikai háborúiban sok hontottotta még talán tucatszói golyóval testében is vitézül harcolt tovább. Nem kevés bosszuságára és csodálatára az embereseg tesonoknak. Kétségtelen, hogy a szabad pusztákban őseredeti természetességben nevelkedett ember szívósságáról van itt szó, de úgy látszik, hogy a fekete faj általában is sokkal érzékeltenebb a fájdalom iránt, mint a fehér ember. Ezt mondja mindjén eddigi Afrika utazó és most egy Afrikában megjelenő folyóirat néhány érdekes és jellemző példát sorol föl a feketék érzékeltenségére nézve. Egy makná-nak le kellett vágni a lábát. Másnap már kiszállt az ágyából és körülántikált a betegszobában. Egy yao négernek az ujjait vágta le az orvos. Másnap reggel már egy hétig tartó utra indult és a megcsontított kezét gyakran hasznalta. Egy alkalommal, mikor valami rabszolga kereskedő fejedelem faluját bombázták, több neger asszony életveszedelemes sebet kapott. De azért másnap reggel már fát, vizet hordtak és ellátták a házi munkát. Két nap mulva pedig elhaltak a sebek miatt. Ugyanígy érzékeltelenek különben a szerecsen gyermekek is. Egy kis leányknak amputálni kellett a lábát. Nem sokkal az eset után már a szabadban sántikált. Elment egy közeli patakhoz, a vizet játszódóva locsolta a csonka lábára és e mellett énekelt, mintha semmi sem történt volna vele.

patria... ez ugyan kozmopolitikus elv s nem válik be mindig, de hogy nagy befolyással van a nemzedékekre, nem tagadhatjuk. Vágyik vissza a szülő, kinek emlékezetében még ott fehérik a sárosi s abauji kis ház, ott virít a muskátli, ott cseng a falusi torony ismerős hangja; de a gyermek már nem fogja ez emlékezeteknek: az élet szálai őt máshova kötik. S ő ebben az amerikai életben jól érzi magát s az a szerenese éri, hogy angol, mielőtt hogy amerikai lesz belőle. Leveti a daróc-gunyát, a piszkos lajtát, a foltos kabátot s felöltözködik úgy, mint otthon a szolgabíró ur vagy az ispán. Az asszony kalapot vesz s a leányból kisasszony lesz. De még milyen kisasszony?! Nem ám valami szegény, ehenkórász; mert az apa keres naponként 2—3 dollárt, a fiu 3 dollárt, a leány 2—3 dollárt naponként, az anyyi, mint 10—12 forint. Hol fordult meg ennyi pénz s kinek kezén az ó-hazában: igaz, hogy a pénz itt sem dől egyformán s a szerenese itt is szeszélyes s forgandó; de a szerzés s munkabér viszonyok páratlanul jobbák mint otthon. Egyelőre tehát a munkás szívesen lesz amerikaivá s nem gondol fölforgatásra!

Amerikának átdomító s honosító ereje csudálatos! A nemzetiségek itt olyanok, mint a tűzbe hulló cseppek; a parázs fölszivja azokat. Többől, lengyeltől, magyarból angol lesz, mielőtt itt született s a gyermekekkel egybekeveredett. Az öregnek fáj a szívük s vágyódnak is haza, de a fiatalja más hazát már nem ismer s azt mondja szülőjének: „Mama, mikor mutatja meg már egyszer a maga hazáját?” s azt is angolul kérdi.

Gondolhatjuk azonban, hogy mily laza az ilyen, ha angolul is beszélő néptömegben az

együvé-tartozás érzése s hogy mennyire nem kész az az „amerikai-nemzet”. A nyelv nagy egységesítő hatalom, de a nemzethez meggyökeresedett közérzés és közlekedés is kell s azt az elettől s a jövőnek történelmétől kell várniok. Ez idő szerint a nyelven s a jó keresettel összefüggő jó módon kívül alig van valamijük. Jól érzik magukat s azért gyökeret vernek. Hust esznek, amből otthon keveset és ritkán látnak; tisztességesen öltözködnek; civile bujik a gatyás magyar s egy osztályon utazik bármitele urral a vasuton; nem törönik vele senki, de nem is bántja sem a szolgabíró, sem jegyző, sem végrehajtó; ha nincs haza vagy birtoka adót nem fizet; úgy hogy az a tengernyi nép, mely otthonról kibujdosik s ott verejtekezett meg az adóprés alatt is, itt atlag senmi adót sem fizet: hát hogyne lenne kedve mindezek után amerikaikak fölcsapni!

De azért mégis csak nagy, terhes feladat Amerikát egységes nappal benepesíteni s ez által nagygyá s hatalmassá tenni. Annal nehezebb, minél kevesebb erkölcsi s eszmenyi elem áll bele e munkába s minél inkább hangoztatják az erőteljes életnek s a fegyelmeztet népíleleknél rovására a szabadságot. Sok a szabadságból is megárt s a kötelekkel lazításával nemcsak kevék, hanem családok, állatok, nemzetek s egyházak is bomlanak. S ettől itt méltan felhelnék, Fegyelem kevés van itt s az emberiség között az erkölcsi is veszedelmes lejtőkre kerül, a szabadság szeretlenségévé válik, melyből minden csunya, éktelen, rendetlen lesz. A házat szerzési vágy az eszmenyi irányzatot háttérbe szorítja s a közszelem az aranyat imádjá. A tetet-lelket elgyótró munka az élvezetvágyba kergűi bele vasárnapokon a

tömegeket. A szertelen szabadság elsodorja a szülő kebelétől a gyermekeket s az egyház karjaiból a hívót, s ha vannak százezrek és milliók, a kilt jók, vannak másrészt épp annyian, akik rosszak s a kárhozat utjáin járnak. A szabadság a tömegek számára nem szolgált sehol a tekintélytisztélet iskolájul; Amerikában sem. Kivált ha a tekintély maga elég megfontolatlanul dobja el magától a neki megfelelő keretét. Ha a püspök rövid kabátkában jelenik meg a közönség előtt, csoda-e, hogy felcserepedett fiuk bágóval szájukban beszélnek ő méltóságával?

Ez a föld a legtöbb ember számára még nem haza. Fejős tehén, de nem ideál. A tehén ideál nem lehet. Az emberek itt úgy laknak, mint az utasok a vendéglőben; idegenek üzleteket kötnek s pénzt csinálnak. A vendéglő soha sem lehet igazi otthon. Vannak itt már amerikaikak, akiknek e föld hazájuk s házuk otthonuk; de töméntelen tömegeknek ez az Amerika még csak taposó malom. Idegen, bár meggazdagodásra alkalmas világ. Nagy hasonlóság van e részben a kivándorlók és a zsidók közt; a zsidónak sem hazája ez vagy az ország, de bérlí földjét s meggazdagodik; a nép sem — testvére; bár bizsntzre igen alkalmas, édes vér. De azért az új-világot taposó tömegek mégis csak egybe fognak olvadni s hazát fognak alkotni majd valamikor, ha ideáljait a materializmust áttörik s érvényesülnék.

Prohászka Ottokár dr.

— **Névváltoztatás.** Szauerwein Pál érdi illetőségű budapesti lakos, valamint kiskoru Teréz leánya vezetéknévét belügyminiszteri engedéllyel Boros-ra változtatta.

— **Szülők figyelmébe!** Tisztelettel értesitem a n. é. közönséget, hogy 20 év óta fenálló általános elismert legjobb hírnévnek örvendő zeneiskolámba tanítványokat hegedű, ének, gordonka, fuvola és összjátékra (különösen előrehaladottabb zongoristák figyelmébe ajánlom, kik magukat a kamara zenében öhajjták gyakorolni) elfogadok. Jelenkezni lehet lakásomon Szt.-István-utca 3. Tandij mérsékelt, beiratási díj nincs. Szegény, de tehetséges tanítványok fél tandíjmentességben is részesülnek. Magánórák megbecsülés szerint. Minden tanítvány hetenként 3-szor részétül zenei oktatásban. Tisztelettel *Hermann Edu* zenetanár.

— **Vásárértésítés.** Az etyeki őszi vásár szeptember hó 12. és 13-án tartatik meg, az első napon az állatvásár, a másodikon a kirakodó vásár. Vészmentes helyről mindennemű állat felhajtható.

— **Halalos végű verekedés.** Az urbidaiak újból hallatnak magukról, még pedig szokás szerint ismét egy véres, talán halalos végű verekedés révén. Urhidan ritkán mullik (vasárnap verekedés nélkül). Így volt ez tegnapi is. János István és Hegedűs István urbidai lakos legények együtt mulattak egy ottani vendéglőben. Poharazs közben a két legény összeszólközött. A szóváltást tetlegesség követte, melyen Hegedűs István arculcsapta Jánost. Jánosi erre elvakult dühében előrántotta zsebkését és azt markolatig dofta ellenfele hasába. Hegedűs Istvánt, aki a verekedés színhelyén összeesett, barátai szállították lakására, ahol most élet és halál közt lebeg. Jánosi Istvánt a csendőrök letartóztatták és bekísérték a helybéli kir. ügyészség fogházába. Sárkány Ferenc vizsgálóbíró a helyszínére utazott, hogy a halálosan sérült embert kihallgassa.

— **ÉRTESÍTÉS.** Az őszi idény beálltával a n. é. hölgyközönségnek ajánlom dusan felszerelt raktáratom melyben a legjobb minőségű és legújabb divatú kelméket tartom. — Kiváló tisztelettel: Fráter Izidor, női-szabó.

— **Tűz Fehérvárcsurgon.** A napokban Fehérvárcsurgon községben a délutáni órákban ki gyuladt Kis Sándor szérüskertjében egy szalmakazal. Szerencsére a tüzoltók idejében a helyszínerre érkeztek és a tüzet eloltották. A kár körülbelül 100 korona, melynek egy része a biztosítás révén megtérül. A tűz valószínűleg a gyermekeknek gyúfával való játékából keletkezett.

— **Bűnügyi főtárgyalások** a szekesfehérvári kir. törvényszéknek szeptember havában a következőkép tartanak meg: 4-én: Licsi János lopás büntette. 5-én: Horváth András s 2 társa súlyos testi sért. Özv. Doucha Ferencné emberölés. 11-én: Rezsnyák István s 1 társa hat. ell. erőszak. Ifj. Gróf Pál magánokirat hamisítás. 18-án: Horváth Erzsébet emberölés vétsége. Nyúl Ferenc s 3 tsa súlyos testi sértés. 19-én: Kaiser István s 4 tsa lopás stb. 22-én: Pokorni András súlyos testi sértés.

— **Felbőlviteli tárgyalások.** 13-án: Kanócz József rágalmazás véts. Hérics János súlyos testi sértés. Sipos József s tsai becsületsértés. Domer Károlyné s tsai becs. sértés. Sipos Józsefné s tsai lopás véts. 20-án: Branczein János s társai súlyos testi sért. Lantai Gyulané lopás vétsége. Horváth József s tsai könnyű testi sértés. Id. Mohos Károly s tsa becs. sértés véts. G. Kis Ignác s tsa becs. sértés. Körmendi József s tsai becs. sértés. Gerotmár Mihály s tsai könnyű testi sértés. Kamer György s tsa könnyű testi sértés. Nagy József s tsa lopás vétsége. 27: Horváth József magánlaksértés. Ifj. Maner István közcsend ell. kihágás. Guttenberg Jakab s neje becs. sért. Rajkó János s tsai könnyű testi sértés. Rafael Anna súlyos testi sértés. Aschenbrenner József könnyű testi sértés. Arany János tsa magánlaksértés. Kaponyi Nándor jogtalan elsajátítás. Ifj. Arany Pál s tsai könnyű testi sértés. 29-én: Szabó Imre s tsai súlyos testi sértés. Sümits István s tsa vagyon rongálás. Laki István könnyű testi sértés. Belák István becsületsértés. Kucsi István s tsai rágalmazás. Maróthi István s társa súlyos testi sértés. Paulusz Imre s neje könnyű testi sértés. Bognár Ferenc könnyű testi sértés.

— **Öngyilkosság.** Kálmán István sáregresi fiatal földműves gyögyíthatatlan betegség felett való elkeseredésében elveszítve a Teremtőbe vetett hitét, öngyilkosságot követett el. Kálmán gyakrabban emlegette hozzátartozói előtt, hogy öngyilkossá lesz. Ezek azonban vigasztalák és le akarták beszélni szándékáról. Ilyenkor ugy is látszott, mintha megnyugodna. A napokban a szerencsétlen ember mégis végrehajtotta szándékát. Azon ürügy alatt, hogy vadászni megy, magához vette fegyverét és a mezőn egy fa alatt föbelőtte magát. Mután sokaig elmaradt, hozzátartozói keresésére indultak és ekkor találtak meg már kihűlt holttestét.

Több oldali felszólításra van szerencsém a n. é. közönséggel tudatni, hogy hetenkint csütörtök. péntek, szombat és vasárnap a felvételeket személyesen eszközlöm. Szigeti és Társa fényképész. Szekesfehérvár. Kossuth-utca 9. sz.

Hogy születnek a találmányok?

A világraszóló nagy találmányok sorsában sokkal több része van a szerencsés véletlennek, mint a tudománynak. Csak nagyon keves olyan nagy találmányt tud az emberiség kultúrörtöneté feljegyezni, amelyik következetes, egy irányban való buváralt és deduktív, levezető gondolkodás eredménye.

Nemrégiben például sok szó esett Manuel Garcia-nak, a híres tenoristának halála alkalmával az orvosi tudomány egyik legnőkülözhetőbb művészeréről, a gégettkörörről; amelynek feltalálója tudvalevőleg a nagy spanyol énekes volt s akit ezért az egész világ ünnepelt s csaknem valamennyi tudományos egyesület dísztagjává választott meg. Ez a nagyszerű találmány pedig szintén sokkal inkább a véletlennek köszönhető, mint a Garcia tudományának, mert hiszen egy tenoristáról minden inkább feltehető, csak épen az nem, hogy titkon orvosi kutatásokat folytat.

Maga Garcia így adja elő a találmány történetét: Az 1844. év őszén a parisi Palais Royalban egyelőre, véletlenül és minden érthető ok nélkül két egymásnak fordított tükrök alakja jelent meg előttem. De az a látomány olyan biztos és határozott volt, hogy szinte valóságának hittem. Aztán amilyen hirtelen támadt, éppen olyan hirtelenséggel el is múlt a látomány, én azonban nem bírtam többé szabadulni a gondolatától, hogy két ilyen egymásnak fordított tükrökkel meglehetne figyelni az emberi torok hangnyilatás énekes közben. A Palais Royalból egyenesen Charrière művészhez mentem és olyan szájütökört vásároltam, amelyet a fogorvosok használnak. Ottthon aztán elővettem a készütökörmet és a szájütökört a nyeldekölmöz igazítva, a mássikkal rávetítettem a napfény sugarait. Az eredmény természetesen bámulatra ejtett, mert nemcsak a hangnyilatás felkült tisztán láthatóan előttem, de a gégelet és a legelső legnagyobb része is.

Ez a larynoskop feltalálásának története. Az agyagedények soká keresett fényglazurját szintén a véletlen segédelmével fedezte fel egy Astbury Simon nevű angol fazekasmester. Astbury 1720 táján valami nagyobb üzleti utra indult. Kénytelen volt azonban Bandburyban megállapodni, mert egyik lovának valami gyuladás támadt a szemében s a szegény állat alig bírt vándorolni a fájdalomtól. A fazekasmester betért a helység kovácsához, akiről tudta, hogy állatgyógyítással is foglalkozik. A kovács egy darab kovakövet szedett elő valahonnan, azt szépen tisztára mosta, azután bedobta a tűzbe és az áttüzésedet követ hideg vízbe vetette, az azonban finom porrá oszlott. Azt a port azután a beteg ló szemére kötözte borogatásul. Astburynak feltűnt, hogy milyen finoman elosztott hófehér port ad az így kezelt kovakő és elővéve egy darab kvarcot, maga is megismételte az eljárást. Haza térve első dolga volt a mesternek cserepedényeinek anyagát ilyen iszapolt kvarccal keverni és a kiegészített edények fényes, üvegszerű glazurral kerütek ki a kemencéből.

A porcellán felfedezése pláne egyenesen egy parókának köszönhető. 1703-ban ugyancsak

egy cserepesmester jött rá a porcellanégetésre, még pedig a parókája révén. Egy szép tavaszi reggelen ugyanis azt tapasztalta a derék cserepes, hogy a parókája szokatlanul nehéz. Megkérdezte a legényét, hogy mit csinált a parókával, amitől az olyan nehéz lett. A legény nagy drukkolások között bealotta aztán, hogy nagyon szép hófehér földet talált a város határában s azt vélvén, hogy megtakaríthat a gazda hajporpénzéből egy kis borralvót, az a fehér földet használta puder helyett. Böttger Frigyes Jánosnak hívták a fazekasmestert, aki sietett legénye fölfedezését azonnal megvizsgálni s a vizsgálatnál kitűnt, hogy a kérdéses fehér föld a legkiválóbb koalín-agyag. Ebből a földből égette a derék Böttger Frigyes János az első porcellanévényeket, amelyekből csakhamar meg is gazdagodott. Hanem azért borralalóra utazó, könnyű lelkiismeretű legényét elkergette.

A kékfestő ipart az elette olyan olcsóvá, hogy az eleinte használt drága gummiarabikum helyett a keményítóből készíthető olcsó és jó ragasztóanyag előállítását módjárt fölfedezték. Ennek a találmánynál is a véletlen játszta a főszerepet s ilyenformán csak egy hájszálon mult annak az iparnak a sorsa, amely ma százzezreknek ad kenyeret. 1821-ben kegett a chapelzodi keményítógyár és az ottas közben tömémentlen mennyiségű keményítő került ki az udvar pocsalvába. A tűz torrótsága átmelegítette ezeket az apro pocsalvokat s a langyos vízben a keményítő megkocsonyásodott. Másnap a kegett gyár munkásai meglepetéssel tapasztalták, hogy az elázott keményítő milyen kitűnő ragasztóanyag. A szegény munkások olcsó pénzért adták el titkukat, amely másoknak műhoikat szerzett.

A távcső titkát, Lippersheim holland szemüvegtészítő gyermekei találták föl. A gyermekek, használhatatlanná vált nagyítóolcsó darabokkal játszadoztak a ház előtt s egyikük véletlenül úgy rakta egymás elé a lencsákat, hogy mikor keresztül nézett rajtuk, a város távoli tornyát egyszerre olyan közelről látta, hogy szinte azt hitte elérni a kezével. A gyermek kifutott édesapjáiért, aki természetesen nagyon kezdetleges alkotás volt még, de Gallilei nemcsak rá tökéletesítette a találmányt hogy az asztronómia céljaira alkalmassá tegye.

De nemcsak a felsorolt esetekben, hanem a találmányok minden más ágában is nagy szerepe volt mindig a véletlenségnek s így nem túlzás, ha azt állítjuk a nagy feltalálókrol, hogy nagyságukat inkább a sors személyének köszönhetik, mint saját belső értéküknek.

COOK és JOHNSON
amerikai
Patent
Tyukszem-gyűrűje
(törv. védve)
ma az egyedüli szer, mely a kinos, tyukszemfájdalmat azonnal megszünteti és a tyukszemet kiirtja.
A világ legjobb szere!
Mindén vevőnek ajánlható.
1 darab ára 20 fillér, 6 darab 1 korona.
Kapható Szekesfehérvárott:
Czollner Vince, a Magyar Korona,
Lukács Lajos, a Fekete Sas,
Mrich Viktor, az Őrangyal,
Takácsi Nagy József, az Isteni Gondviselés,
Pásztor Sándor, a Szent István,
Say Rudolf özvegye, a Szent Háromsághoz címzett gyógytárakban.